

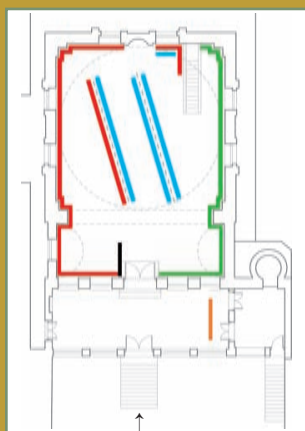
Στην Προθήκη 2, στην νοτιοδυτική πλευρά, εκτίθενται αγγεία Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής περιόδου, στο σύνολό τους χρηστικά (πινάκια, μικρά βαθιά πινάκια, μαστραπάδες, μαστιχοκάνανα, κούπες κ.α.). Ανήκουν σε ιταλικά εργαστήρια, σε μικρασιατικά εργαστήρια, της Νικαίας (Iznik), της Κιουτάχειας, του Τσανάκ Καλέ και σε χιώτικα εργαστήρια.

Η Ενότητα III, **Λατρεία και Τέχνη**, περιλαμβάνει τοιχογραφίες Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής περιόδου και εικόνες Μεταβυζαντινής περιόδου, αξιόλογα δείγματα τα οποία αντικατοπτρίζουν την εξέλιξη της ζωγραφικής στο νησί της Χίου και τις επιδράσεις που δέχεται κυρίως από την Κρήτη και την Κωνσταντινούπολη.

Στο κέντρο της αίθουσας σε διαγώνια διάταξη, σε δύο άξονες που σχηματίζουν «αλέα» (διάδρομος), εκτίθενται τοιχογραφίες από το Καθολικό της Νέας Μονής, από τον ναό της Παναγίας της Κρήνας και από άλλες εκκλησίες του νησιού. Από την Παναγία Κρήνα – κτήτορες της οποίας ήταν ο Ευστάθιος Κοδράτος και η σύζυγος του Ειρήνη Δούκαινα Πεπαγωμένη, με βάση την γραπτή επιγραφή του έτους 1197, όπου και χρονολογείται το πρώτο στρώμα τοιχογράφησης του ναού – προέρχονται οι τοιχογραφίες των 12 Προφητών του τρούλου και ανάγονται στα τέλη του 14ου αιώνα. Φιλοτεχνήθηκαν πιθανώς από τεχνίτες που προέρχονται από την Κωνσταντινούπολη ή από άλλο μεγάλο καλλιτεχνικό κέντρο της Αυτοκρατορίας, ίσως μετά τον μεγάλο σεισμό του έτους 1389, που αναφέρουν οι πηγές. Ο ναός της Παναγίας της Κρήνας διέσωσε τοιχογραφίες πέντε ακόμα διαφορετικών περιόδων, οι οποίες έχουν αποτοιχιστεί και φυλάσσονται. Από το στρώμα των μέσων του 18ου αιώνα, εκτίθενται τρεις τοιχογραφίες, έργα του ζωγράφου Μιχαήλ Χωματζά, που είχαν διατεθεί στο παράνομο εμπόριο έργων τέχνης και επαναπατρίστηκαν το 2012 και το 2015.

Στην νότια εξωτερική πλευρά της αλέας εκτίθενται εικόνες, οι οποίες ανάγονται από τον 16ο-18ο αιώνα μ.Χ. και προέρχονται από Βυζαντινούς και Μεταβυζαντινούς ναούς του νησιού.

Στο προσώο του κτηρίου εκτίθεται πιστό αντίγραφο του πίνακα του Ε. Ντελακρουά, «**Η Σφαγή της Χίου**», τον οποίο έχει φιλοτεχνήσει ο ζωγράφος, Ε. Ιωαννίδης, την περίοδο 1917-1920 με εντολή του τότε Διοικητή της Χίου, Γ. Παπανδρέου.

- Εισαγωγική Ενότητα:** Ιστορική επισκόπηση.
Η Χίος από τα Βυζαντινά έως τα Νεότερα Χρόνια
Introduction: Historical Review.
Chios from the Byzantine Period to the Modern Era
- Ενότητα I:** Κοσμική και Εκκλησιαστική Αρχιτεκτονική
Section I: Secular and Religious Architecture
- Ενότητα II:** Δημόσιος και Ιδιωτικός Βίος
Section II: Public and Private Life
- Ενότητα III:** Λατρεία και Τέχνη
Section III: Worship and Art
- «Η Σφαγή της Χίου», έργο του ζωγράφου Ε. Ιωαννίδη. Αντίγραφο του πίνακα του Γάλλου ζωγράφου Ε. Ντελακρουά
Replica of Delacroix's painting, «The Massacre at Chios» by E. Ioannidis.

Γενική Επιμέλεια Έκθεσης - Συντονισμός συνολικού έργου:

Αριστέα Καββαδία, *Αρχαιολόγος*

Διευθύντρια 3ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων

Επιστημονική Ομάδα Έκθεσης:

Μουσειογραφική Πρόταση:

Αναστάσιος Μάγειρος, *Αρχιτέκτων Μηχανικός*

Μουσειολογική Πρόταση:

Σαπφώ Τάνου, *Αρχαιολόγος*

Άννα Αδαμαντίδου, *Αρχαιολόγος - Μουσειολόγος*

Δέσποινα Πουπάλου, *Αρχαιολόγος*

Μαριάννα Μενή, *Αρχαιολόγος*

Κωνσταντίνος Νικολάδης, *Αρχαιολόγος*

Ειδική Επιμέλεια Έκθεσης:

Αναστάσιος Μάγειρος, *Αρχιτέκτων Μηχανικός*

Παναγιώτης Δαμούλλος, *Αρχαιολόγος*

Συντήρηση Εκθεμάτων:

Παναγιώτης Μαντζούκης, *τμηματάρχης Συντήρησης*

Ευγενία Ροζάκη

Ευστράτιος Γιάννακας

Σταύρος Ντίλης

Βασίλης Αγιαννίδης

Κωνσταντίνα Κανταλή

Διονυσία Γκλαβά

Ιάκωβος Διάκος

Τριαντάφυλλος Δανδάλης

Επιστημονική Ομάδα Εκσυγχρονισμού του Κτιρίου:

Αναστάσιος Μάγειρος, *Αρχιτέκτων Μηχανικός*

Αργυρώ Κλιαμενάκη, *Αρχιτέκτων Μηχανικός*

Σωτήρης Ζώης, *Ηλεκτρολόγος Μηχανολόγος Ε.Μ.Π.*

Διοικητική υποστήριξη:

Στέλλα Φαϊτάκη, *Αρχαιολόγος*

Ισίδωρος Κυδωνάκης, *Διοικητικός*

Θεόδωρος Μαθιούδης, *Διοικητικός*

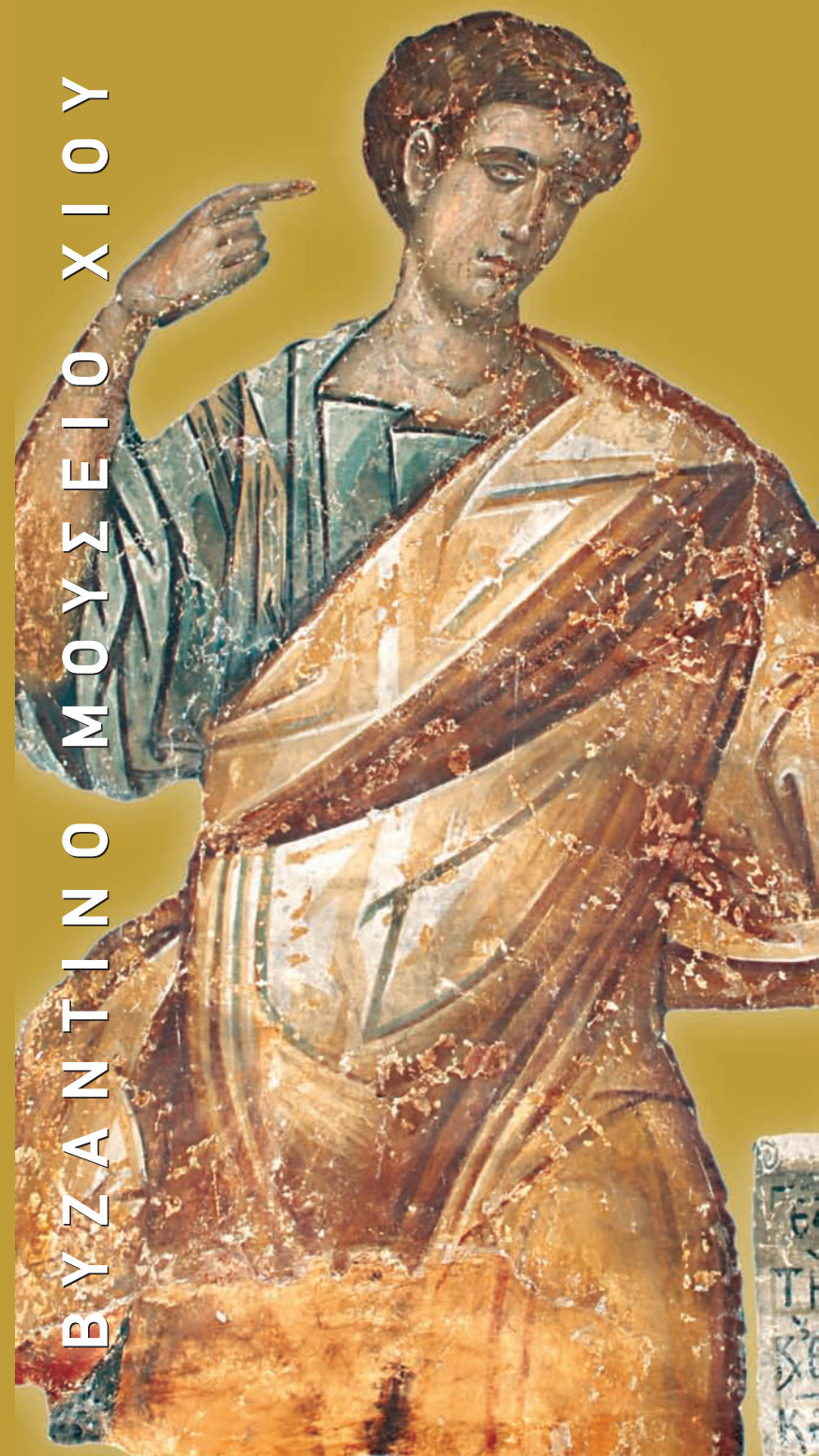
Δημήτριος Καραφυλλής, *Λογιστής*

Ιωάννης Οικονόμου, *Φωτογράφος*

Γραφιστική επεξεργασία:

«Άλφα Πι»

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
Εφορεία Αρχαιοτήτων Χίου

BYZANTINO ΜΟΥΣΕΙΟ ΧΙΟΥ

Χίος, Πλατεία Βουνακίου.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΜΟΥΣΕΙΟΥ: Τρίτη-Κυριακή 8:00 π.μ.-15:00 μ.μ.

Δευτέρα κλειστό

τηλ.: 22710-26866 e-mail: efachi@culture.gr

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΧΙΟΥ

Η μόνιμη έκθεση του Βυζαντινού Μουσείου Χίου φιλοξενείται στο Οθωμανικό τέμενος (Μετζιτζιέ Τζαμί, μέσα 19ου αιώνα), η αναστήλωση του οποίου υλοποιήθηκε εντός του Τρίτου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (Γ' Κ.Π.Σ., 2000 - 2006) με χρηματοδότηση του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Βορείου Αιγαίου. Το έργο εκτελέστηκε με την διαδικασία της αυτεπιστασίας από την 3η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, την τότε υπεύθυνη για τα Βυζαντινά και Μεταβυζαντινά μνημεία της Χίου.

Οι δυσκολίες υλοποίησής του πολλές, όσες και οι προκλήσεις, με απώτερο στόχο επέμβασης την διατήρηση και τον σεβασμό του μνημειακού χαρακτήρα του κτηρίου και την διαμόρφωσή του για να δεχτεί την μόνιμη έκθεση. Μια έκθεση που δε θίγει στο εσωτερικό το χαρακτήρα του μνημείου (για την τοποθέτηση των εκθεμάτων δε τρυπήθηκαν οι τοίχοι), αλλά αντιθέτως συμβάλλει στην ανάδειξή του, καθιστώντας παράλληλα το ίδιο το κτήριο ένα έκθεμα. Συνεπώς, το τζαμί και η έκθεση συνυπάρχουν αρμονικά και αλληλοσυμπληρώνονται.

Σκοπός της εκθέσεως είναι να δώσει στους επισκέπτες μέσα από τα εκθέματα και το εποπτικό υλικό την εικόνα της ιστορικής και πολιτιστικής πορείας του νησιού από την παλαιοχριστιανική περίοδο έως και τα νεώτερα χρόνια και να αναδείξει την ώσμωση των διαφόρων πολιτισμικών ομάδων που συμβίωσαν κατά καιρούς στο νησί. Ο ρόλος της εκθέσεως παιδευτικός, αφενός παρουσιάζει την πλούσια ιστορία του νησιού, αφετέρου δίδει τα ερεθίσματα εκείνα που θα κινήσουν το ενδιαφέρον και θα ωθήσουν τον επισκέπτη σε περαιτέρω διερεύνηση των θεματικών ενότητων που περιλαμβάνει η έκθεση.

Η μόνιμη έκθεση του Βυζαντινού Μουσείου Χίου βρίσκεται στο υπερυψωμένο ισόγειο του κτηρίου. Πρόκειται για μια τετράγωνη ενιαία σε κάτοψη αίθουσα με προστώ.

Η **έκθεση** περιλαμβάνει τέσσερις θεματικές ενότητες. Κάθε ενότητα σχολιάζεται με κείμενα και εποπτικό υλικό γενικού ή ειδικού περιεχομένου. Όλα τα εκθέματα έχουν δίγλωσση λεζάντα. Ο επισκέπτης έχει την δυνατότητα να κινηθεί στο χώρο της έκθεσης είτε ακολουθώντας την καθορισμένη πορεία, είτε ελεύθερα.

Με την είσοδό του ο επισκέπτης συναντά την **Εισαγωγική ενότητα** της έκθεσης. Παρουσιάζεται η ιστορική, πολιτική και κοινωνική πορεία του νησιού μέσω χρονολογικού πίνακα και εποπτικού υλικού.

Ακολουθεί η Ενότητα Ι, **Κοσμική και Εκκλησιαστική Αρχιτεκτονική**, η οποία χωρίζεται σε τέσσερις υποενότητες κατά χρονολογική σειρά και αναπτύσσεται στην ΒΑ-ΒΔ πλευρά του κτηρίου. Στην πρώτη υποενότητα εκτίθενται γλυπτά από ναούς παλαιοχριστιανικής περιόδου (4ος-7ος αι. μ.Χ.). Κιονόκρανα, θωράκια, πεσίσκοι, τμήματα άμβωνα και μια Τράπεζα προσφορών σε συνδυασμό με το εποπτικό υλικό (κατόψεις Βασιλικών, φωτογραφικό υλικό) βοηθούν τον επισκέπτη να κατανοήσει την αρχιτεκτονική της περιόδου, αντιπροσωπευτικό κτήριο της οποίας είναι η Βασιλική. Πρόκειται για επίμκηες κτήριο που διαιρείται κυρίως με κιονοστοιχίες σε κλίτη και στο μεσογειακό χώρο καλύπτεται με ξύλινες στέγες. Στα δυτικά έχει συνήθως νάρθηκα και αίθριο και στα ανατολικά ημικυκλική συνήθως αψίδα. Χαρακτηριστικά παραδείγματα βασιλικών στο νησί της Χίου είναι η βασιλική του **Αγίου Ισιδώρου, των Κάτω Φανών και του Εμπορείου**.

Στην δεύτερη υποενότητα εξετάζεται η εκκλησιαστική αρχιτεκτονική της Βυζαντινής περιόδου, όπου γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στον οκταγωνικό τύπο ναού. Ο τύπος αυτός έλκει την καταγωγή του από την Κωνσταντινούπολη. Ο κυρίως ναός είναι σε κάτοψη τετράγωνος με οκτώ παραστάδες στους τοίχους περιμετρικά. Ο εσωτερικός χώρος είναι ελεύθερος. Το οκτάγωνο διαμορφώνεται στην ανωδομή. Οι παραστάδες ενώνονται μεταξύ τους με οκτώ μικρά τόξα, τα οποία σχηματίζουν τέσσερις κόγχες και τέσσερα ημικύκλια. Με αυτόν τον τρόπο διαμορφώνεται μία οκτάγωνη βάση, πάνω στην οποία εδράζεται ο τρούλος μέσω οκτώ σφαιρικών τριγώνων. Οι πλάγιες ωθήσεις του αντιμετωπίζονται από τους πλάγιους εξωτερικούς τοίχους. Ο οκταγωνικός τύπος ναού διακρίνεται στον απλό ή «νησιωτικό» και στον «ηπειρωτικό». Στην Χίο απαντά ο πρώτος τύπος με αντιπροσωπευτικά παραδείγματα ναών, **το Καθολικό της Νέας Μονής Χίου**, με το σημαντικό ψηφιδωτό διάκοσμο των μέσων του 11ου αιώνα, **την Παναγία Κρήνα, τον ναό των Αγίων Αποστόλων στο Πυργί και τον Άγιο Γεώργιο Συκούση**. Επίσης, στο νησί μεταξύ των άλλων τύπων υπάρχει ο τύπος της μονόκλιτης βασιλικής, με το παράδειγμα της **Παναγίας του Αγρελωπού**, ο τύπος του μονόκλιτου εγγεγραμμένου σταυροειδούς, με το παράδειγμα της **Παναγίας της Σικελιάς** και το συγκρότημα της **Παναγίας της Αγιογαλούσσαινας**.

Η ενότητα αυτή ερμηνεύεται με εκθέματα γλυπτικής της Βυζαντινής περιόδου, όπως θωράκια, τμήματα επιστυλίων, τμήμα κοσμητή αψίδας, πεσίσσκους τέμπλων και κιονόκρανα.

Η τρίτη υποενότητα είναι αφιερωμένη στην Γενουατική περίοδο (1346-1566), όπου εκτίθενται γλυπτά κοσμικής αρχιτεκτονικής, μαρτυρώντας τις δυτικές επιρροές που άσκησε η παρουσία των Γενουατών στην αρχιτεκτονική του νησιού και γενικότερα στην πολιτιστική του πορεία. Ιδιαίτερης σημασίας είναι δύο ανάγλυφα υπέρθυρα με παραστάσεις του Αγίου Γεωργίου του Δρακοντοκτόνου. Στην υποενότητα αυτή γίνεται λόγος για τον **Κάμπο** και τα **Σκλαβιά**, δύο περιοχές του νησιού όπου κατοίκησαν οι Γενοβέζοι κτίζοντας επαύλεις και αρχοντικούς πύργους, οι οποίοι ακόμη και σήμερα αποτελούν χαρακτηριστικά δείγματα της γενοβέζικης αρχιτεκτονικής. Παρουσιάζονται επίσης τα οχυρωματικά έργα της περιόδου αυτής (Κάστρα και καστροπολιτείες της Χίου), η σημασία των βιγλών και των πύργων στην αμυντική λειτουργία του νησιού και η αρχιτεκτονική των οχυρωμένων οικισμών (Πυργί, Καλαμωτή, Μεστά, Ανάβατος κ.α.).

Η Ενότητα Ι κλείνει με την τέταρτη υποενότητα, δηλαδή η Χίος στην Οθωμανική περίοδο, όπου από την ομώνυμη πινακίδα ο επισκέπτης αντλεί πληροφορίες για την οικοδομική δραστηριότητα που αναπτύχθηκε την περίοδο αυτή.

Η Ενότητα ΙΙ **Δημόσιος και Ιδιωτικός Βίος**, που αναπτύσσεται στην ΝΑ-ΝΔ πλευρά του κτηρίου, περιλαμβάνει τις πινακίδες **«Διακόσμηση και εξοπλισμός οικίας, Διατροφικές συνήθειες»**, **«Η Χίος και η θάλασσα, Θαλασσινά ταξίδια, Κεραμουργία-αγγειοπλαστική»**, **«Τάφοι, ταφές, ταφικά έθιμα»** και σε συνδυασμό με τα ευρήματα που εκτίθενται, επιτύμβιες στήλες και πήλινα αντικείμενα, τα οποία αποτελούν το εποπτικό υλικό των πινακίδων, παρουσιάζουν την καθημερινή ζωή των ανθρώπων, τις δραστηριότητές τους, τις ασχολίες τους και φανερώνουν την συμβίωση με άλλες κοινωνικές και θρησκευτικές ομάδες, την επικοινωνία και τις επιρροές που άσκησαν στο νησί διαχρονικά.

Ο επισκέπτης έχει την δυνατότητα στην Προθήκη Ι, η οποία βρίσκεται στο μέσο της νότιας πλευράς, να δει αγγεία οικιακά (τσουκάλι, σαλτσάριο), χρηστικά (αμφορέας, σταμνίο, μυροδοχεία, ασκοδάβλα-φλασκι), αντικείμενα υφαντουργίας (αγνύθες) και αγγεία που εξυπηρετούσαν θρησκευτικές ανάγκες (ευλογίες, για την μεταφορά αγιάσματος). Τα περισσότερα των αγγείων αυτών ανάγονται στην παλαιοχριστιανική περίοδο και προέρχονται από ανασκαφές που έγιναν στον Εμπορείο. Τα υπόλοιπα ανήκουν σε μεταγενέστερους χρόνους.

